

Forsøpling langs vei i landbruksområder

holdnorerent.no

**HOLD
NORGE
RENT**

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	4
2. Kunnskapsinnhenting	5
3. Omfang og sammensetning av veiforsøpling i landbruksområder.....	6
3.1 Generelt om forsøpling langs vei.....	6
3.2 Omfang av forsøpling i landbruksområder	8
3.3 Mikroplast fra vei.....	8
3.4 Bøndenes erfaring med forsøpling	9
4. Konsekvenser av forsøpling	11
4.1 Dyrevefelferd.....	11
4.1.1 Kvast.....	11
4.1.2 Behandling av kvast.....	14
4.2 Økonomiske konsekvenser	15
5. Konklusjon.....	16

1. Innledning

Forsøpling langs vei er et kjent problem, men vi har fortsatt begrenset kunnskap om denne forsøplingen: Hva består den av, hvorfor oppstår den, og hva er konsekvensene? Hold Norge Rent gjennomførte derfor i 2024 et prosjekt for å se på disse problemstillingene spesifikt for landbruket.

Veiforsøpling i landbruksområder er en alvorlig trussel mot beitedyr. Dyrene rammes av kvast når søppelet havner på jordene og kvernes opp, og skarpe biter havner i fôret til dyrene. Dette fører til store lidelser hos dyrene som dør eller må avlives. Dette er den mest kjente utfordringen, men det er også andre utfordringer som truer landbruket.

Målet med denne rapporten er å se på omfanget og sammensetningen av veiforsøpling i landbruksområder. Vi har undersøkt hvor utbredt problemet er og hvor mange som rammes av det. Vi har sett på hva forsøplingen fra vei består av og hvilken andel av søppelet som finner veien til landbruksområder. Til slutt har vi sett på hvilke konsekvenser denne forsøplingen har for landbruket.

Kunnskap er avgjørende for å lykkes i kampen mot forsøpling. For å iverksette gode tiltak mot forsøpling må vi vite hvilke produkter vi skal rette oss mot og hvorfor forsøplingen forekommer. For å vite hvor skoen trykker er vi avhengige av å vite hva konsekvensene av forsøpling er i forskjellige områder. Denne rapporten bidrar til å sette søkelys på disse behovene, samt vise de områdene hvor det fortsatt er behov for mer kunnskap.

2. Kunnskapsinnhenting

Innsikten i denne rapporten er innhentet gjennom en skrivebordsundersøkelse gjennomført av Hold Norge Rent (HNR) og en spørreundersøkelse gjennomført av Opinion på vegne av HNR med bønder som målgruppe. I tillegg har HNR opprettet dialog med relevante aktører i landbrukssektoren.

Hensikten med skrivebordsundersøkelsen var å samle inn eksisterende kunnskap om omfanget og konsekvensene av veiforsøpling i landbruksområder. Her har vi undersøkt innhold i eksisterende rapporter fra offentlige og private aktører og innhold i nyhetsartikler på temaet. HNR har også innhentet informasjon fra ulike aktører som jobber i landbrukssektoren for å få innsikt i hvilken kunnskap som er tilgjengelig, og på hvilke områder det trengs mer inngående kunnskap.

Innsikten fra intervjuene og skrivebordsundersøkelsen, inkludert identifiserte kunnskapshull, ble benyttet for å utarbeide en spørreundersøkelse rettet mot bønder. Hensikten med undersøkelsen var å samle inn erfaringer fra bøndene som direkte rammes av problemet veiforsøpling og kartlegge hvilke utfordringer forsøplingen gir. Hovedfokuset var å få førstehåndsinformasjon om omfanget av forsøpling i landbruksområder i hele Norge, sammensetning av forsøplingen, indikasjoner på hvorvidt denne forsøplingen kommer fra veitrafikk og hvilke konsekvenser denne forsøplingen har for landbruket. Spørreundersøkelsen ble utført ved en kvantitativ metode per telefon. Utvalget av bøndene som har svart på undersøkelsene er kvotert for å få svar innenfor tre landbrukskategorier: “dyrking”, “husdyr” og “kombinert dyrking og husdyr”.

3. Omfang og sammensetning av veiforsøpling i landbruksområder

Norge har over 95 000 kilometer med offentlig vei¹ som benyttes både til persontransport og transport av varer. Det er flere mulige kilder og årsaker til forsøplingen vi ser langs veiene våre, og dette kapitlet tar for seg hva vi vet om forsøpling langs vei: Hvor mye havner på avveie, og hva består forsøplingen av?

Vi skiller mellom forsøpling som kommer fra vei og forsøpling som er observert i landbruksområder. Vi vet at store strekninger av norske veier går gjennom landbruksområder, og at risikoen dermed er høy for at forsøpling fra vei havner på landbruksjord.

3.1 Generelt om forsøpling langs vei

I 2022 gjennomførte Hold Norge Rent og Norwaste et samarbeidsprosjekt om forsøpling fra vei med Mesta og Innlandet fylkeskommune, «På rett vei»². Prosjektet så på forsøpling langs et utvalg veier i Innlandet fylkeskommune og hadde følgende resultater: Prosjektet fant at «forbruksartikler» var den vanligste kilden til forsøplingen som ble ryddet, se tabell 1 for fordeling av kildene til forsøpling i prosjektet. Dette er produkter som konsumeres eller brukes av enkeltpersoner i kjøretøy på veien, som for eksempel snus og sigaretter, snacksemballasje eller take-away emballasje. Kilden til denne forsøplingen kan være både privatpersoner og personlig forbruk fra yrkessjåfører, eller transport i forbindelse med annen næringsvirksomhet.

Prosjektet indikerte også at trafikkbelastning og nærhet til lokale kilder til forsøpling påvirker mengden forsøpling i naturen. Veiene med mest trafikk og nærhet til lokalt næringsliv hadde mest avfall i kilo per kilometer.

Kategori	Antall	Andel av total
Forbruksartikler ³	1767	50,6 %
Annet ⁴	1506	43,1 %
Industri og næring	207	5,9 %
Hygiene og sanitær	12	0,3 %

Tabell 1: Kildefordeling fra «På rett vei».

¹ 95 267 km per 2022, ifølge [statens vegvesen](#)

² [Resultatrapport for «På rett vei»](#)

³ De vanligste funnene blant forbruksartikler var tobakksrelatert forsøpling, snacksemballasje, takeaway-emballasje, drikkebeholder og drikkevareemballasje

⁴ «Annet» består av funn som ikke kan plasseres i én kilde-kategori, hovedsakelig uidentifiserbar plast og papir.

Norwaste har gått videre med denne tematikken og sett på forsøpling langs vei nasjonalt, i samarbeid med Statens Vegvesen og Mesta⁵. De estimerer at det forsøples rundt 60 millioner gjenstander i året, noe som tilsvarer over 700 tonn søppel på avveie. Prosjektet har også vist at mengden trafikk på veien korrelerer med mengden forsøpling, som det også ble funnet indikasjoner på gjennom "På rett vei".

I antall er det sigarettfiltre (sneip) og snus som ligger på toppen av forsøplingsstatistikken langs vei, med henholdsvis 42 og 12 prosent av totale antall funn, mens uidentifiserbar plast og emballasjeposer for matvarer deler de neste plassene med 6 prosent hver. Se tabell 2 og 3 for funnene det ble ryddet mest av, målt i antall og vekt. Når mengden forsøpling blir beregnet etter vekt er det bildeler i plast som er på topp med 13 prosent, mens bygg- og anleggsavfall utgjør 7 prosent, og vedrift og annet papp/papir utgjør 6 prosent på en delt tredje plass.

Selv om snus og sneip er et stort problem når det kommer til forsøpling fra vei, er det ukjent i hvor stor grad dette har konsekvenser for landbruket. Vi vet at nikotinrester kan være skadelig for vekst av noen planter⁶, og det kan være skadelig for dyr og mennesker, men kun 5 prosent av respondentene i undersøkelsen fra Opinion svarte at snus og sneip har ført til konsekvenser i deres virksomhet. Vi antar at snus og sneip også bidrar til spredning av mikroplast, men effektene av dette er også ukjente.

ANTALL - TOPP 10	Prosent av funn
Sigarettfilter (sneip)	42%
Snus	12%
Uidentifiserbar plast	6%
Emballasjeposer og -folie for matvarer som inngår i SUP	6%
Annet papp/papir	5%
Bildeler i plast	3%
Take away-emballasje av papp/papir	3%
Vegdrift (brøytestikk o.l)	2%
Emballasjeplast (ikke sup)	2%
Metallbokser med pant	2%

Tabell 2: Mengde søppel målt i antall

VEKT - TOPP 10	Prosent av funn
Bildeler i plast	13%
BA-avfall	7%
Vegdrift (brøytestikk o.l)	6%
Annet papp/papir	6%
Tekstiler og sko	5%
Uidentifiserbar plast	5%
Trevirke	4%
Annet metall	4%
Organisk avfall	3%
Andre bildeler	3%

Tabell 3: Mengde søppel målt i vekt

⁵ [Hvor mye plast ender opp langs norske veier. Norwaste 2024](#)

⁶ [Cigarette butts have adverse effects on initial growth of perennial ryegrass... and white clover, Danielle S. Green, ScienceDirect](#)

Rapporten til Norwaste (2024) antyder at metallbokser har høyere forsøplingsrisiko enn plastflasker, det vil si at det er mer sannsynlig at metallbokser havner på avveie. Det som er bekymringsverdig i lys av den høye forekomsten av kvast hos storfe (fremmedlegemer i fordøyelsessystemet) og det ofte dødelige utkommet som dette er fra aluminiumsbokser. Les mer om kvast i kapittel 4.1. Norwaste antyder at en mulig årsak til at metallbokser i større grad forsøples enn plastflasker, er designet på emballasjen, da flaskens kork kan hindre søl, mens bokser må stå rett for å ikke søle ut væske i kjøretøyet om boksen ikke er helt tom.

3.2 Omfang av forsøpling i landbruksområder

Vi kan si noe om omfanget av forsøpling i landbruket ved å se hva slakteriene finner i magesekken til husdyrene. De fleste slakteri, bl.a. Nortura, tømmer vommene (første og største magesekken) ved slakting.

På Nortura Malvik har 50 prosent av alt storfe som slaktes plast i magen. Fabrikksjefen sier at platen de finner i hovedsak er taurester og blank emballasjeplast. Eksempler på mykplast som Nortura finner i magene er plastfolie, plastposer og potetgullposer⁷, altså er det typisk forbrukersøppel som ikke stammer fra landbruket, og som utgjør en stor andel av veiforsøpling. Fabrikksjef Ove Drange ved Nortura Egersund sier at de ikke har opplevd potetgullposer og plastposer, men at de ser en del rundballeplast. Han sier: «Vi ser landbruksplast i storfe hver dag»⁸. Altså ser vi at både forsøpling fra vei, men også fra landbruket selv havner i magen på kua.

En annen Nortura-fabrikk gjorde en undersøkelse over 4 uker i 2017, der de ansatte i tarmrenseriet registrerte antall storfe med fremmedlegeme i vomma. Totalt over perioden slaktet de 3580 dyr, hvorav 3,4 prosent hadde fremmedlegeme i vomma. Dyr med fremmedlegeme i vomma ble ofte slaktet rett etter hverandre, som betyr at de sannsynligvis kom fra samme besetning. De ansatte registrerte rundballplast, nett og tau, altså landbrukssøppel.

Nortura Forus, som slakter sau, geit og gris melder også om plast i magen på småfe⁹, på tross av «at den kløyvde overleppa [skal] hjelpe småfe ... sortere fremmedlegemer bedre enn storfe». Dette på tross av at det har blitt «bedre system på å ta vare på landbruksplasten til resirkulering de siste årene». Dette kan være blant annet grunnet produsentansvarsordninger for rundballeplast¹⁰.

3.3 Mikroplast fra vei

Forsøpling av forbruksprodukter og slitasje av biltrafikk i landbruksområder kan føre til at husdyr eksponeres for mikroplast i beiteområder og fôr. I prosjektet Urban mikroplast¹¹ har forskere fra NORCE funnet at det er høyere konsentrasjoner av mikroplast i områder knyttet til tungtrafikk, men at mikroplast også stammer fra

⁷ <https://landbruk24.no/halvparten-av-storfe-som-slaktes-har-plast-i-magen/>

⁸ <https://www.bondevennen.no/aktuelt/landbruksplast-havner-i-storfemager/>

⁹ Direkte dialog med Nortura Forus

¹⁰ [Innsamling av landbruksplast med Norsirk](#)

¹¹ [Urban mikroplast, Norce 2022](#)

forsøpling av matemballasje og drikkeflasker¹². Særlig slitasje av bildekk er en kilde til forsøpling av mikroplast fra vei¹³. En rapport fra Mepex i 2024 anslo at biltrafikk fører til forsøpling av mellom 4 880 og 10 780 tonn mikroplast i året.¹⁴

Uavhengig av om det kommer fra vei eller andre kilder er mikroplast et svært utbredt problem som det er vanskelig å unngå, og lovverket tar høyde for dette. For eksempel har retningslinjer fra Mattilsynet tatt høyde for at gjødsel til jordbruk kan inneholde små fraksjoner av mikroplast/mikrosøppel. Utdrag fra Mattilsynet om retningslinjer for bruk av fiskeslam i gjødselproduksjon: «Totalinnholdet av plast, glass eller metallbiter med partikkelstørrelse større enn 4 mm skal ikke utgjøre mer enn 0,5 vektprosent av totalt tørrstoff¹⁵». Dette er det som er kravet fra dagens gjødselsvareforskrift¹⁶. Det er altså sannsynlig at jorda i landbruket inneholder mikroplast, men omfanget og konsekvensene av dette er ukjent.

Veimaling fører også til spredning av mikroplast. Foto: Hold Norge Rent

¹² Haave M, Henriksen T, Gomiero A, Bye-Ingebrigtsen E. (2022). Kartlegging av mikroplastkilder i urbant miljø fra land til sjø - kilder, mengder og spredning. NORCE Klima og Miljø, Rapport nr. 8-2022

¹³ [Overvåking av mikroplast i Norge, Niva på vegne av Miljødirektoratet 2024](#)

¹⁴ [Norske landbaserte kilder til mikroplast, Mepex 2020](#)

¹⁵ <https://www.mattilsynet.no/planter-og-dyrking/gjodsel-jord-og-dyrkingsmedier/bruk-av-fiskeslam-i-gjodselvarer>

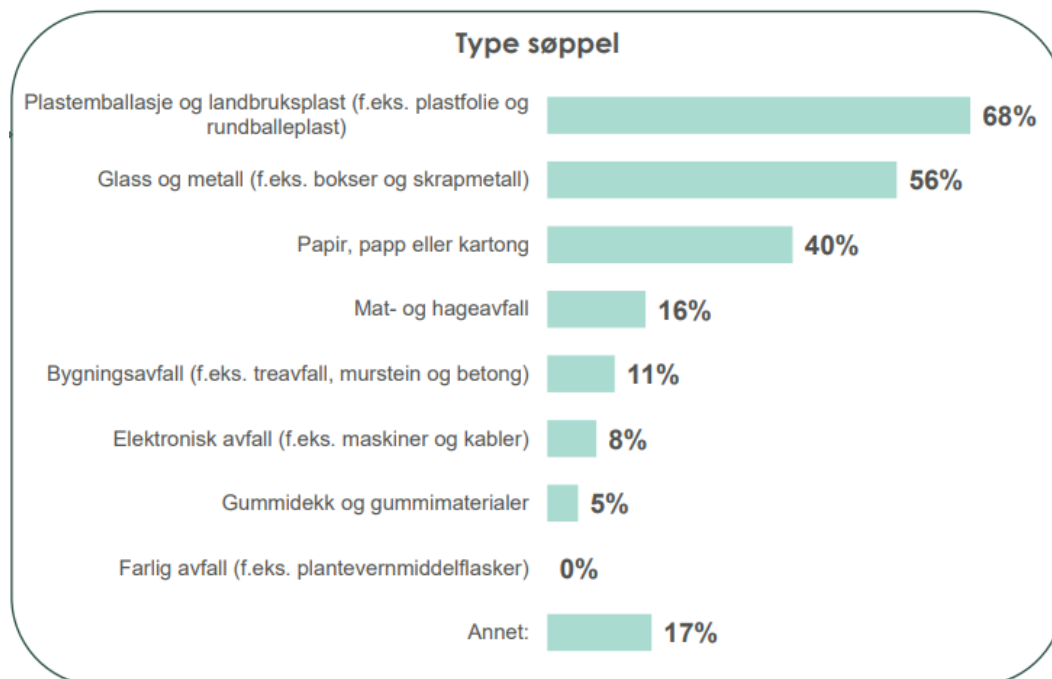
¹⁶ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-07-04-951>

3.4 Bøndenes erfaring med forsøpling

Spørreundersøkelsen rettet mot bønder har gått dypere inn på hvordan veiforsøpling påvirker landbruket. To av tre bønder har sett søppel på sin gård, og av disse mener over halvparten at forsøplingen kommer fra nærliggende vei. Dette understreker at veiforsøpling er et utbredt problem, og at landbruket i stor grad er utsatt for denne forsøplingen.

Av typen forsøpling som bøndene har observert i sine landbruksområder er det plastemballasje, landbruksplast, glass og metall som blir funnet oftest. Tabell 4 viser funnene som er observert av flest bønder i undersøkelsen.

Omtrent en fjerdedel av gårdene som har observert forsøpling mener forsøplingen kommer fra landbruket selv, men kun 13 prosent av alle gårdene i spørreundersøkelsen opplever forsøpling fra landbruket som et problem. Vi har også spesifikt undersøkt om det er observert forsøpling av spiker, ståltråd og taurester, da dette kan være noe som dyr får i seg og dermed forårsaker kvast¹⁷, men kun et fåtall av respondentene svarer at dette har vært observert.

Tabell 4: Type søppel observert på gårder av bøndene i undersøkelsen.

¹⁷ https://snl.no/kvast_-_storfehelse

4. Konsekvenser av forsøpling

Blant bøndene som svarte i Opinions spørreundersøkelsen at de har observert forsøpling på egen gård, melder omtrent halvparten at dette har fått konsekvenser for deres virksomhet. I tillegg til skader på dyr meldte omtrent en femtedel av bøndene at forsøpling har ført til skade på utstyr. Dette kan for eksempel være driftsstopp på tresker. Dessuten bruker mange bønder dyrebar tid på å rydde søppel.

Dette kapitlet tar for seg konsekvensene forsøpling har for landbruket og er delt inn i dyrevelferd og økonomiske konsekvenser.

4.1 Dyrevelferd

Et av de store problemene med veiforsøpling i landbruksområder er at søppel fra veitrafikken havner på jordene, og ved slåttomma blir disse gjenstandene knust i små biter av slåmaskinene som bøndene bruker til fôrhøsting og bitene havner sammen med fôret til dyrene. Deretter blir slike biter spist av husdyr. Husdyr fokusert på her inkluderer storfe (okse, melkeku, ammeku, kalv) og småfe (geit og sau).

4.1.1 Kvast

Fordøyelsesforstyrrelsen som oppstår hos husdyr på grunn av fremmedlegeme kalles kvast. Dette gjelder kun skarpe ting, så ikke hvis det havner plast i vomma, selv om dette også kan utgjøre en fare for beitedyr ved å enten forårsake kvelning¹⁸ eller skape fordøyelsesproblemer¹⁹. Skarpe gjenstander, for eksempel spiker, ståltråd eller biter av aluminiumsbokser, havner gjerne i nettmagen (den andre av kuas firedelte mage), hvor de gjør skade i veggene eller gjennom mellomgulvet.

Forskjellige produkter fører til forskjellige problemer. Metallgjenstander som ståltråd og spiker kan føre til akutte blødninger, og her er drikkebokser og eventuelt andre produkter av aluminium særlig problematiske siden aluminium ikke er magnetisk, og derfor ikke kan fjernes ved hjelp av magnet (se mer om dette i kapittel 4.1.2 om behandling).

Kua får sykdomssymptomer, redusert matlyst, slapphet og tegn på smerter. Bitene kan gi betennelse i bukhinne/brysthinne, og kan føre til alvorlige komplikasjoner.²⁰

Kvast rammer mer eller mindre kun kyr, og i liten grad andre husdyr. Grunnen til dette er at storfe har stor og ru tunge, og ikke tenner i overkjeven. Det gjør at de ikke klarer å være like selektive med fôret som andre husdyr²¹ gjør at de ikke klarer å sortere ut fremmedlegemer.²² Animalia, en bransjeaktør med fokus på kunnskap om dyrevelferd, har statistikk på registrerte tilfeller av kvast hos sau og gris. Tabell 5 viser registrerte tilfeller av kvast hos sau fra 2020 til 2023. Videre sier Elise Eriksen, spesialrådgiver for

¹⁸ <https://www.nrk.no/stor-oslo/metallbokser-og-forsopling-i-naturen-gjor-at-kyrne-til-melkebonder-blir-skadet-og-dor-1.16828747>

¹⁹ <https://www.buskap.no/article/2023/03/Kvast>

²⁰ Sabine Ferneborg 2020. Store norske leksikon.

²¹ Dialog med Randi Therese Garmo, spesialrådgiver og veterinær hos Tine, 17.06.24.

²² [John Petter Løvstad, Norge Bonde- og småbrukarlag.](#)

dyrevelferd hos Animalia at ingen griser har fått diagnosen kvast. «Utegrisen holdes ofte ikke i tett nærhet til vei grunnet bl.a. smittepress».

Årstall	Antall registrerte tilfeller av kvast
2020	4
2021	2
2022	4
2023	1

Tabell 5: Registrerte tilfeller av kvast hos sau.

Tine utgir årlig rapporten «Statistikksamling for ku- og geitekontrollen». Statistikken om kvast/fremmedlegeme ligger i årsrapporten for helsekortordningen, og denne gjelder kun for storfe, ikke de andre husdyrgruppene. Tallene for 2020-2022 er presentert i Tabell 6. Det viser at til sammen har over 1300 kyr fått diagnosen kvast hvert år disse tre årene. I tillegg antas det å være store mørketall.

	Diagnose	Okser	Kvigekalver/ Kviger	Melkekyr	Risiko ²³
2020/2019 ²⁴	262 Kvast/fremmedlegeme Traumatic gastritis	20/41	70/96	1233/1216	0,648/0,596
2021/2020	262 Kvast/fremmedlegeme <i>Traumatic gastritis</i>	31/20	63/70	1338/1233	0,695/0,648
2022	262 Kvast/fremmedlegeme <i>Traumatic gastritis</i>	31/20	80	1194	0,630

Tabell 6: Antall registreringer av diagnosen 262 kvast hos storfe i årene 2020-2022. Tallene er hentet fra statistikksamling fra ku- og geitekontrollen 2020²⁵, 2021²⁶ og 2022²⁷.

²³ Risiko for kvast/fremmedlegeme hos melkekyr per 100 årskyr. 1 årsku er en ku som står i besetning hele året. En kvige er en kalv frem til den selv kalver og da blir den en ku. Hvis den blir slaktet 6 måneder senere har den da vært i besetning som ku i 6 måneder, og er en halvårsku. Dette risikotallet viser da at det er sannsynlig at 0,5-1 prosent av kyrene blir rammet av kvast

²⁴ Ved skråstrek refererer tallene i tabellen til tilsvarende årstall på hver side av streken. For eksempel er det registrert kvast på 20 okser i 2020, og 41 i 2019

²⁵ [Ku- og geitekontrollen 2020](#)

²⁶ [Ku- og geitekontrollen 2021](#)

²⁷ [Ku- og geitekontrollen 2022](#)

I referansekodeverket for husdyrsykdommer i Norge (storfe, sau, geit, svin og fjørfe) er diagnosen for kvast 262. Diagnosekoden som brukes i Dyrehelseportalen gjelder alle husdyr, ikke kun storfe²⁸. Det er mulig at kvast blir registrert under andre diagnosekoder og. For eksempel kode 260 indigestion, eller «annet». Kode 260 er en samlebetegnelse for diverse fordøyelseslidelser, men ofte fôrrelatert, men fremmedlegeme kan og havne her i noen tilfeller. Trommesyke er og et alternativ – som er opphoping av gass i vomma. Dette skjer som oftest etter feil fôr eller brått skifte av fôr, men kan også skje ved at et fremmedlegeme har satt seg fast i spiserøret.²⁹

Videre omfang av kvast kan muligens registreres ved andre diagnoser, da veterinær Oddfrid Vange Bergfjord skriver i Buskap: «Av og til får ein merknader frå kjøtkontrollen om at slakta dyr har spor av gamle betennelsar i brysthinnene, lever eller hjarte, og desse anmerkingane kan stamma frå ein kvastdiagnose»³⁰. Samlet er det derfor sannsynlig at registrerte tilfeller av kvast under kode 262 er en undermelding og at det finnes mørketall for hvor mange husdyr som rammes.

Diagnosekoden 262 gir oss en indikasjon på hvor mange kyr som er rammet av kvast, men det gir oss ikke tall på hvor dødelig det er. Når kvasten gjelder spiker, ståltråd og andre gjenstander som er magnetiske er behandlingen enkel og overlevelsen stor. Hvis kua har fått i seg biter av aluminiumsbokser er det høy dødelighet. Disse er så skarpe at de lager store kutt i svelg og mage, og ofte dør kyrne av indre blødninger

Spørreundersøkelsen fra Opinion bekrefter at kvast er utbredt blant bønder med kyr. Blant respondentene fra gårder med melke- eller kjøttproduksjon svarte omtrent halvparten at de har utført kvast-behandling på en av sine kyr, og en fjerdedel oppga at de har kyr som har blitt skadet eller dødd på grunn av kvast.. Over halvparten var enige om at det finnes mørketall på registrering av kvast.

Det er utfordrende å estimere de økonomiske kostnadene av kvast. Aluminate UB ved Mosjøen videregående skole er en ungdomsbedrift som jobber med å utarbeide et redskap som kan plukke opp aluminiumsbokser fra jordet før slåttonna. De har regnet på hva den økonomiske konsekvensen av kvast er, og uttaler at tapet for 2019 var 68 679 680³¹kr.

Forsikringsselskap vil ikke oppgi en spesifikk sum for prisen på en ku, fordi det er mange faktorer som må tas hensyn til, som melkekvote, type husdyr, geografisk lokasjon osv. Flere forsikringsselskaper har og en egenandel bonden må betale og hvis første skade i et forsikringsår er kvast, så vil det for mange bety at egenandelen faktisk er høyere enn det dette tapet vil gi i forsikringssum utbetalt. Ett eksempel på pris for dødsfall på en ku etter kvast er rundt 80 000 kroner³².

²⁸ [Animalia](#).

²⁹ [Sabine Ferneborg 2023, Store norske leksikon](#).

³⁰ <https://www.buskap.no/article/2023/03/Kvast>

³¹ <https://www.ue.no/nordland/historier/aluminate-ub-mosjoen-videregaende-skole>

³² <https://www.gjensidige.no/godtforberedt/content/soppel-tar-livet-av-dyr>

4.1.2 Behandling av kvast

Behandling for kvast er enten magnet eller operasjon. Magnet gis ved at man bruker et redskap og plasserer den bak i svelget til kua. Den er tung og går over i nettmagen. Den fungerer kun på gjenstander som er magnetiske, og blir liggende her resten av livet. Slik behandling er billig og enkel. Magneten har et plastkammer rundt seg, som beskytter organene mot de skarpe gjenstandene som har festet seg til magneten. Men denne magneten har altså ingen effekt på inntak av aluminium, som ofte er skarpe biter som skjærer opp kua innvendig.

Magnet fra Felleskjøpet sin nettside³³.

Behandlingen kan også gis forebyggende. Den forebyggende behandlingen tas i bruk for kyr i områder som er spesielt utsatt, og det gis magnet til disse kyrene i tilfelle de får i seg fremmedlegemer av magnetisk stål ved en senere anledning. En femtedel av respondentene fra spørreundersøkelsen til opinion svarte at de har utført forebyggende kvast-behandling ved mistanke om kvast, for å unngå fremtidige smerter eller avliving av kua, eller etter anbefaling fra dyrlege. I Tines «Statistikksamling for ku- og geitekontrollen» er referansekoden for forebyggende behandling 762, og tabell 7 viser antall registreringer av slik forebyggende behandling fra 2020 til 2022.

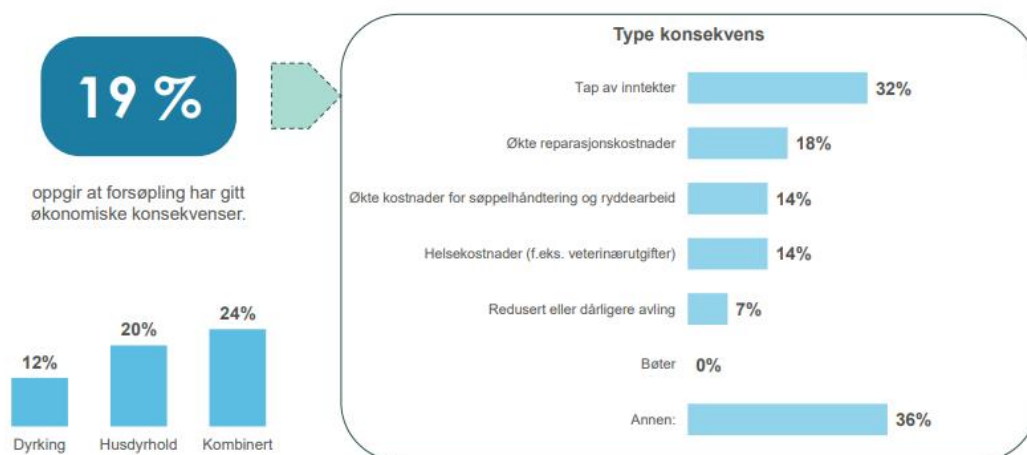
Årstall	Diagnose	Okser	Kvige kalver/kviger	Melkekyr	Risiko
2020/2019	762 Kvast Traumatic reticulitis	3/60	98/132	186/69	0,098/0,034
2021/2020	762 Kvast Traumatic reticulitis	1/3	34/98	111/69	0,058/0,098
2022	762 Kvast Traumatic reticulitis	1	61	100	0,053

Tabell 7: Registreringer av forebyggende behandling med kode 762 kvast hos storfe i årene 2020-2022.

³³ [Felleskjøpet](#).

4.2 Økonomiske konsekvenser

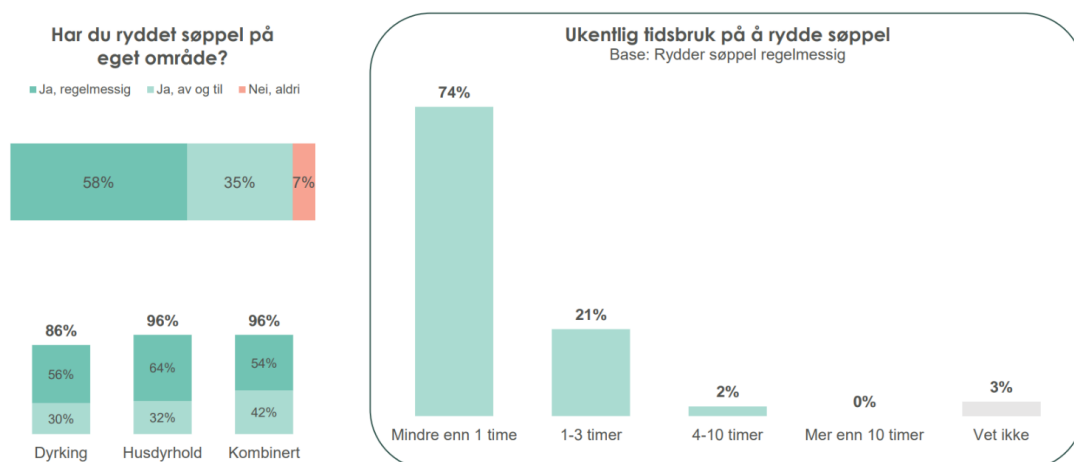
Selv om skader på husdyr er den mest kjente konsekvensen av forsøpling, har det også konsekvenser for gårder med forskjellig type vekstproduksjon. Blant bønder med vekstproduksjon svarte over halvparten at forsøpling har hatt økonomiske konsekvenser også for dem, ifølge spørreundersøkelsen til Opinion. Totalt oppga en femtedel av respondentene at forsøpling har hatt økonomiske konsekvenser. Den vanligste årsaken er tapte inntekter, og dette kan inkludere tapte inntekter som følge av kvast, men det meldes også om økte reparasjonskostnader og ryddearbeid. Figur 1 viser oversikten over typen konsekvenser som er rapportert.

Figur 1: Konsekvenser av forsøpling innmeldt av bønder.

Mange bønder bruker også tid på å rydde søppel på egen gård. Omtrent halvparten av respondentene fra spørreundersøkelsen utført av Opinion rydder søppel regelmessig, og omtrent en tredjedel rydder av og til. Tiden brukt her er i seg selv en økonomisk konsekvens at forsøpling på gårdsområder. Figur 2 viser en oversikt over hvor mye tid bøndene bruker.

Omtrent alle gårdene rydder søppel

Figur 2: Oversikt over tid bøndene bruker på rydding på eget område.

5. Konklusjon

Forsøpling fra vei er et problem med mange aspekter når det kommer til landbruket. Hvert år får over 1300 kyr diagnosen kvast, som både fører til store lidelser og økonomiske tap. Vi vet altså en del om omfanget og konsekvensene av kvast hos storfe, men det er også store mørketall. Spesielt forsøpling fra drikkebokser av aluminium er et omfattende problem både i mengde og konsekvens når det havner i fôret og magen til kua. Det er vanskelig å behandle, og gir store tap både økonomisk og for dyrevelferd. Vi vet at biltrafikk også fører til spredning av enorme mengder mikroplast, men vi vet fortsatt lite om konsekvensene av dette. Dessuten er det andre forsøplingsutfordringer som tobakksprodukter og rundballplast som også får konsekvenser for landbruket.

Men vi vet at problemet angår mange. To av tre bønder har sett forsøpling på egen gård, og for mange har dette økonomiske konsekvenser og det krever tid til opprydding, i tillegg til konsekvensene det har for beitedyrene våre.

Denne rapporten understreker behovet for videre arbeid mot forsøpling fra vei, og forsøpling som rammer landbruket. Vi trenger innsikt i hvorfor denne forsøplingen forekommer slik at man kan jobbe målrettet for å forhindre det. Vi trenger også bedre statistikk på omfanget av forsøplingen, slik at effekt av eventuelle tiltak kan måles, og slik målrettes bedre.

The image features a minimalist design with two overlapping circles. The larger circle is white and positioned on the right side, while the smaller circle is orange and positioned on the left side. The background is a solid orange color. In the bottom right corner, the text 'HOLD NORGE RENT' is displayed in a bold, white, sans-serif font, stacked in three lines.

**HOLD
NORGE
RENT**